

Izložba *Kultura sjećanja i Španjolski građanski rat* potaknula je iskru novoga razumijevanja toga sukoba te je ukazala na lekcije koje možemo naučiti iz njega. Naglasak je izložbe na vrijednostima mira, dijaloga, tolerancije i međusobne solidarnosti, o kojima treba promišljati i osamdeset godina nakon proglašenja nacionalističke pobjede. Konačno, ova izložba podsjetila nas je na tzv. kolektivnu memoriju i kulturu sjećanja koje promjenom političkih okolnosti mogu pasti u zaborav. Zahvaljujući ovakvim inicijativama, španjolski borci i njihovo nasljeđe ponovno je oživljeno – barem na trenutak.

Igor Jovanović

**Multimedijalna izložba *Srebrenica: genocid u osam činova*,
Pula, 7. – 11. srpnja 2020.**

U povodu dvadesetpete godišnjice obilježavanja genocida u Srebrenici, pulska udruga Sense – centar za tranzicijsku pravdu (nasljednica novinske agencije Sense, jedinoga medija koji je kontinuirano pratio sva suđenja na Međunarodnom kaznenom sudu za ratne zločine na području bivše Jugoslavije u Den Haagu) organizirala je multimedijalnu izložbu *Srebrenica: genocid u osam činova*, čijim je otvorenjem započela kampanja organizacija civilnoga društva protiv negiranja ratnih zločina počinjenih 90-ih godina 20. stoljeća na području nekadašnje Jugoslavije. Kampanja „Srebrenica 25: zajedno protiv virusa poricanja“ nastala je u suradnji centra Sense s Documentom – centrom za suočavanje s prošlošću i još petnaest organizacija civilnoga društva iz Hrvatske, Srbije, BiH, Kosova i Crne Gore, a izložba je njezin dio. Provodila se istodobno u centru Sense te na društvenim mrežama i portalima.

Multimedijalna izložba *Srebrenica: genocid u osam činova* otvorena je 7. srpnja 2020. u prostoru Sensea – centra za tranzicijsku pravdu na Danteovu trgu u Puli. Kampanju i izložbu otvorili su videoporukom predsjednik Međunarodnoga rezidualnog mehanizma za kaznene sudove (MRMKS), nasljednika Međunarodnoga kaznenog suda za ratne zločine na području bivše Jugoslavije (MKSJ, ICTY, Haaški sud), sudac Carmel Agius i glavni tužitelj MRMKS-a Serge Brammertz. Na otvorenju je videovezom govorila i Munira Subašić u ime Majki Srebrenice te predsjednik Sensea Mirko Klarin.

Tom su prigodom posjetitelji imali priliku pogledati izložbu fotografija Tima Lovelessa „Krici iz masovnih grobnica“. Prikazan je i dokumentarni film „Srebrenica 1995: Jedna sedmica u julu“. Drugoga dana, 8. srpnja, uz razgled izložbe prikazana je i videoprojeksija dokumentarnoga filma „Trijumf zla“, nakon čega je slijedio razgovor s autorima. Nakon toga prikazane su videoporuke preživjelih iz Srebrenice i tužitelja MKSJ-a. Trećega dana kampanje prikazan je dokumentarni film „Preživjeli“ uz prigodan razgovor s autorima, nakon čega su posjetiteljima prikazane videoporuke iz Srebrenice i tužitelja MKSJ-a. Četvrtoga dana kampanje, uz redovan program – izložbu *Srebrenica: genocid u osam činova* te videoporuke žrtava i tužitelja MKSJ-a – prikazan je dokumentarni film „Nevoljeni svjedoci“, nakon kojega su također prikazane videoporuke istražitelja MKSJ-a. Posljednji dan izložbe simbolično je bio 11. srpnja, dan kada su 1995. vojne snage bosanskih Srba ušle u Srebrenicu. U povodu te obljetnice u centru Sense prikazan je za posjetitelje dokumentarni film „Izvan razumne sumnje“ uz razgled izložbe *Srebrenica: genocid u osam činova* i prikazivanje videoporuka žrtava i preživjelih iz Srebrenice, sudaca, tužitelja i istražitelja MKSJ-a. Svi materijali koji su prikazani u pet dana kampanje dio su bogatoga Senseova arhiva koji sadrži oko 2000 izvješća sa suđenja za zločin u Srebrenici na MKSJ-u te 550 videopriloga posvećenih Srebrenici, koji detaljno opisuju kako je taj sud istražio, rekonstruirao i procesuirao zločine počinjene 1995. u Srebrenici. Multimedijalna izložba *Srebrenica: genocid u osam činova* detaljno je prikazala kako su događaji iz srpnja 1995. istraženi, dokumentirani i procesuirani na MKSJ-u. Pored audio-vizualnih prezentacija osam segmenata srebreničke tragedije (Istraga, Ekshumacije, Preživjeli, Priznanja, Nevoljni svjedoci, Nemoćni očevici, Trajne posljedice i Sudski epilog), narativ o genocidu u Srebrenici sadrži i izbor iz dokaznoga materijala s otprilike 250 ključnih dokumenata, videosnimaka i fotografija. Time su izložba i kampanja pripomogle ponajviše edukaciji o genocidu u Srebrenici. Prikazane arhivske fotografije, snimke i razna svjedočanstva pridonijeli su da sjećanje na genocid u Srebrenici ne padne u zaborav.

Igor Jovanović